

Sędzia śledczy we Francji i sprawy o korupcję

System śledczy jest powszechnie stosowany w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Od czasów Rewolucji Francuskiej to rozwiązanie przyjęło się we Francji i Niemczech, by później zdominować kraje afrykańskie, azjatyckie i południowoamerykańskie.

Przeciwieństwem systemu śledczego jest system kontryktoryjny (sporny), w którym przeciwne strony zbierają dowody, przedstawiane następnie sędziemu, który wyrabia sobie opinię o sprawie na temat przedstawionych przez strony dowodów. Również oskarżony w tym drugim systemie nie ma obowiązku składania zeznań przed sędzią.

✘ System śledczy we Francji przyjął za podstawę, że naruszenie prawa karnego jest przestępstwem bardziej przeciw Państwu, aniżeli konkretnej osobie i to Państwo bierze na siebie obowiązek pociągnięcia do odpowiedzialności tych, którzy dopuścili się naruszeń. Jak podaje Willoughby - w tym przypadku jedynym interesem prawnym jest interes Państwa, którego prawo zostało naruszone i oskarżonego, który ze względu na okoliczności został wskazany jako winny złamania prawa.

Główną cechą tego systemu śledczego w postępowaniu karnym we Francji jest obecność sędziego śledczego (juge d'instruction). Sędzia śledczy, jak i prokurator są w zamierzeniu wolni od politycznych nacisków i oskarżenia. W przeciwieństwie jednak do prokuratora, który jest nadzorowany przez Ministra Sprawiedliwości, juge d'instruction jest też niezależny.

Juges d'instructions przystępują do pracy tylko w przypadku najpoważniejszych zbrodni oraz w przypadku przestępstw charakteryzujących się niezwykłą złożonością. Dlatego najczęściej podejmują oni sprawy dotyczące korupcji, sprzeniewierzeń i defraudacji publicznych funduszy.

W takim postępowaniu zarówno prokurator, jak i obrońca mogą odwołać się od decyzji sędziego do sądu apelacyjnego. Zakres śledztwa jest ograniczony legitymacją otrzymaną z biura prokuratora, a sędzia ten nie może rozpocząć wyjaśniania przestępstw z własnej inicjatywy.

Jak wskazano w publikacji „Modern usage in France and other civil-law countries”, w przeszłości

sędzia śledczy miał możliwość wydania nakazu aresztowania osoby oskarżonej w sprawach, które prowadził. Dziś tymczasowe aresztowanie musi zostać zatwierdzone przez sąd.

W przeciwieństwie do systemu kontradyktoryjnego, sędzia nadzoruje proces dowodowy w zakresie niezbędnym do rozwiązania sprawy. Aktywnie uczestniczy w zbieraniu dowodów, może przesłuchiwać świadków, oskarżonego i pozwanego.

Autor artykułu „Odwet sędziów śledczych” zamieszczonego na łamach Rzeczpospolitej w lipcu 1996 roku przypominał, że francuski wymiar sprawiedliwości posiadał przez lata opinię niezwykle pobłażliwego wobec klasy politycznej.

Jednak dzięki instytucji sędziego śledczego i rzetelności osób pełniących tę rolę, do więzień zaczęły trafiać osoby z pierwszych stron gazet: Alain Carignon, minister ds. informacji w rządzie Edouarda Balladura (jako pierwszy minister V Republiki znalazł się za kratkami), mer Cannes z poparciem UDF - Michel Mouillot, dyrektor kolei - Loic Le Floch-Prigent, Jacques Crozemarie - prezes stowarzyszenia do walki z rakiem ARC. Intensywna praca sędziego śledczego doprowadziła przed oblicze sądu również byłego prezydenta Francji Jacquesa Chiraca. Sędzia Xaviere Simeoni zarzuciła mu korupcję podczas piastowania urzędów publicznych w latach 1977- 1995. Za wypłacanie pensji 21 fikcyjnie zatrudnionym pracownikom w czasach, kiedy był merem Paryża (1992-1995), Chirac będzie musiał zapłacić ponad pół miliona euro. Stanowi to uwiecznienie wieloletnich starań sędziów o pociągnięcie go do odpowiedzialności. Do roku 2007 Chiraca chronił immunitet.

Jak podaje Angela Doland w artykule „France Plans to Cut Powerful Judges Down to Size” zamieszczonym w „Law Journal Press” w listopadzie zeszłego roku, związki reprezentujące sędziów są przekonane, że sprawa Chiraca nigdy nie zaszłaby tak daleko, gdyby nie istniejąca, niezależna instytucja sędziego śledczego.

Odzywają się jednak głosy, według których uprawnienia sędziów śledczych są zbyt szerokie. Mogą oni np. zezwolić na nagrywanie rozmów telefonicznych i przesłuchiwać osoby podejrzane o terroryzm.

W marcu tego roku „Gazeta Prawna” informowała o projekcie zmian w polskim kodeksie karnym, które przewidują przywrócenie, istniejącej w dwudziestoleciu międzywojennym, instytucji sędziego śledczego w naszym kraju.

Prowadzili oni zarówno olbrzymie śledztwa z udziałem handlarzy bronią w Angoli, jak i sprawy największego przedsiębiorstwa naftowego we Francji - Elf Aquitaine. W ich wyniku skazano polityków i inne wpływowe osoby.

W 2009 roku we Francji przeprowadzono badanie, w którym 71 procent respondentów deklaroowało wysokie zaufanie do sędziów śledczych.

Źródła: prawo.gazetaprawna.pl (23.03.2010); legal-dictionary.thefreedictionary.com; *Inquisitorial system: Encyclopedia II - Inquisitorial system - Modern usage in France and other civil-law countries* w experiencefestival.com; law.com; *Principles of Judicial Administration*, aut. W. F. Willoughby; new-arch.rp.pl (30.07.1996).